

Biztos adatok madaraink táplálkozásáról.

— 3. közlemény. —

Irta: CSUKI ERNŐ.

Az „Aquila“ 1904. évi XI. kötetének 270—317. lapján és az 1905. évi XII. kötet 312—330. lapján közölt vizsgálatok folytatásaként ez alkalommal is egynéhány madarunk gyomortartalmának vizsgálatáról számolhatok be:

29. *Parus major* LINN.

A szénczinke az irodalom szerint* hasznos madár, mely végig vizsgálja a fákat és szorgalmasan pusztítja a rajtuk levő bogárságot.

A megvizsgált anyag a következő:

1. [22.] *Komárom*, 1904. I. 7. — *Phyllobius oblongus* L. (1) és növényi részek (und pflanzliche Theile).**

2. [43.] *Komárom*, 1905. I. 9. — *Dorytomus melanophthalmus* PAYK. (1), *Anthonomus* sp. (3), *Anthrribus variegatus* FOURCER. (15), *Epeira* sp. (1) és növényi részek (und pflanzliche Theile).

3. [12.] *Ó-Szőny*, 1902. I. 10. — *Phyllobius* sp. (1), *Anthonomus* sp. (1), *Hymenoptera* sp. (2), *Aelia acuminata* L. (1).

4. [23.] *Komárom*, 1904. I. 22. — *Mylaeus rotundatus* F. (1), *Phyllobius oblongus* L. (5), *Tettix* sp. (1), *Idiocerus scurra* GERM. (1) és növényi részek (und pflanzliche Theile).

5. [1.] *Cs.-Somorja*, 1896. I. 31. — *Magdalinus* sp. (1), *Lasius niger* L. (1), *Epeira* sp. (1).

6. [44.] *Komárom*, 1905. I. 31. — *Dromius quadrimaculatus* L. (1), *Dorytomus melanophthalmus* PAYK. (1), *Chalcooides splendens* MARSH. (15), *Idiocerus scurra* GERM. (6) és növényi részek (und pflanzliche Theile).

* HERMAN OTTÓ, A madarak hasznáról és káráról. Budapest, 1901., 137. l.

CHERNEL ISTVÁN, Magyarország Madarai. II. kötet. Budapest, 1899., 673. l.

** A folyószám után zárójelben [] levő szám a leltári szám, utána következik a gyűjtés helye és ideje és a gyomortartalomban talált állatok felsorolása; a nevek után zárójelben () levő számok a példányok számát jelentik.

Positive Daten über die Nahrung unserer Vögel.

— 3. Mittheilung. —

Von E. CSUKI.

Als Fortsetzung meiner im XI. Bande (Seite 270—317) von 1904 und XII. Bande (Seite 312—330) von 1905 der „Aquila“ publizirten Untersuchungen, kann ich auch diesmal über die Untersuchung des Mageninhaltes einiger unserer Vögel Bericht erstatten:

Die Kohlmeise ist nach der Literatur* ein nützlicher Vogel, der die Bäume ganz absucht und die darauf befindlichen Insekten fleissig vertilgt.

Das untersuchte Material ist folgendes:

7. [45.] *Komárom*, 1905. I. 31. — *Dorytomus melanophthalmus* PAYK. (25), *Chalcooides splendens* MARSH. (10), *Phyllotreta vittula* REDTB. (1).

8. [46.] *Keszegfalu*, 1905. II. 5. — *Bembidium quadrimaculatum* L. (1), *Dorytomus melanophthalmus* PAYK. (20), *Idiocerus scurra* GERM. (1) és növényi részek (und pflanzliche Theile).

9. [13.] *Molna-Szeesöd*, 1902. II. 6. — *Phyllobius* sp. (2), *Pachnophorus villosus* DUFT. (5), lepke-báb (Schmetterlings-Puppe) (1).

10. [47.] *Bálványos-Szakállas*, 1905. II. 6. — *Aphodius fimetarius* L. (1), *Dorytomus melanophthalmus* PAYK. (15), *Phyllotreta nemorum* L. (1).

11. [48.] *Keszegfalu*, 1905. II. 19. — *Bembidium quadrimaculatum* L. (1), *Agonum viduum* MÜLL. (1), *Dorytomus melanophthalmus* PAYK. (10), *Anthonomus* sp. (1), lepke-báb (Schmetterlings-Puppe) (1), *Idiocerus scurra* GERM. (3).

* HERMAN OTTÓ, Nutzen und Schaden der Vögel. Gera-Untermaus, 1903., p. 165.

CHERNEL I., Magyarország Madarai. (= Die Vögel Ungarns). Bd. II., Budapest, 1899., p. 673.

** Die in Klammer [] stehende Zahl hinter der laufenden Nummer ist die Inventar-Nummer, dann folgt der Sammelort, die Sammelzeit und Aufzählung der im Mageninhalt gefundenen Thiere; eine Zahl in Klammer () nach den Thiernamen bezeigt die Zahl der Exemplare.

12. [49.] *Keszegfalu*, 1905. **II. 19.** — *Dorytomus melanophthalmus* PAYK. (1), *Anthonomus* sp. (1) és apró, meghatározhatatlan rovar- és növényi részek (und kleine undeterminirbare Theilchen von Insekten und Pflanzen).

13. [14.] *Baracska*, 1902. **II. 20.** — *Anthribus variegatus* FOURCR. (8), *Phytocoris* sp. (1).

14. [5.] *Paturnya*, 1899. **III. 12.** — *Aphodius prodromus* BR. (1), *Phyllobius* sp. (1), *Pachnophorus* sp. (1), *Pentatomidae* sp. (1).

15. [8.] *Liptóújvár*, 1900. **III. 12.** — *Curculionidae* sp. (1) és egyéb apró törmelék (und andere kleine Theilchen).

16. [19.] *Komárom*, 1903. **III. 13.** — *Dorytomus tremulae* PAYK. (2), *D. taeniatus* F. (8), *Arachnoidea* sp. (12).

17. [2.] *Cs.-Somorja*, 1896. **III. 28.** — *Dorytomus* sp. (1), *Arachnidae* sp. (1).

18. [50.] *Keszegfalu*, 1905. **IV. 2.** — *Phyllobius argentatus* L. (1), *Dorytomus melanophthalmus* PAYK. (10) és növényi részek (und pflanzliche Reste).

19. [15.] *Komárom*, 1902. **IV. 18.** — *Dorytomus* sp. (1), *Anthribus variegatus* FOURCR. (5), *Pentatomidae* sp. (1).

20. [3.] *Cs.-Somorja*, 1896. **IV. 19.** — *Dorytomus affinis* PAYK. (1), *Arachnidae* sp. és petèi (und Eier).

21. [9.] *Szigetcsép*, 1901. **V. 19.** — *Dorytomus taeniatus* F. (1), *Leptura* sp. lába (Fuss), *Aranea* sp. lába (Fuss).

22. [20.] *Komárom*, 1903. **V. 29.** — *Phyllobius* sp. (1), felismerhetetlen hernyó (unerkennbare Raupe) (3), *Eurygaster maurus* L. (1), *Aranea* sp. (1).

23. [4.] *Cs.-Somorja*, 1896. **VIII. 9.** — *Dorytomus* sp. (1), *Muscidae* sp. (30).

24. [24.] *Komárom*, 1904. **VIII. 26.** — *Vespa vulgaris* L. (1), *Idiocerus scurra* GERM. (1), felismerhetetlen rovarrészeckék (nicht determinirbare Insektentheilchen), *Arachnidae* sp.

25. [10.] *Ó-Szőny*, 1901. **IX. 6.** — *Orchestes salicis* L. (30), *Capsidae* sp. (1).

26. [25.] *Komárom*, 1904. **IX. 11.** — *Hygrotus inaequalis* F. (1), *Camponotus* sp. (1) és növényi részek (und pflanzliche Theile).

27. [26.] *Komárom*, 1904. **IX. 25.** — *Dorytomus longimanus* FORST. (5) és felismerhetetlen hernyó, melyen egy fürkészdarázsnak 5–6 bábja volt (und eine nicht erkennbare Raupe mit 5–6 Puppen einer Schlupfwespe).

28. [27.] *Komárom*, 1904. **X. 10.** — *Dorytomus longimanus* FORST. (3), *Vespa gallica* L. (1), *Eusarcocoris melanocephalus* F. (1).

29. [28.] *Komárom*, 1904. **X. 11.** — Növényi (mag-)részek (Pflanzliche (Samen-)Theile).

30. [29.] *Komárom*, 1904. **X. 22.** — Magrészeckék (Samentheilchen).

31. [30.] *Komárom*, 1904. **X. 23.** — *Apis mellifica* L. feje (Kopf) és növényi részek (und pflanzliche Theile).

32. [31.] *Komárom*, 1904. **X. 24.** — Növényi magvak részei (Theilchen von Pflanzensamen).

33. [32.] *Komárom*, 1904. **X. 24.** — Növényi részek (Pflanzliche Theile).

34. [33.] *Komárom*, 1904. **X. 27.** — *Phyllobius* sp. (1), *Scymnus rubromaculatus* GOEZE (1), *Vespa gallica* L. (1) és növényi részek (und pflanzliche Theile).

35. [35.] *Komárom*, 1904. **X. 28.** — *Dorytomus* sp. (1), *Arachnidae* sp. (1) és növényi részek (und pflanzliche Theile).

36. [6.] *Békés-Csaba*, 1899. **XI. 1.** — *Phyllobius* sp. (szárnyfedője; Flügeldecke) és felismerhetetlen rovertörmelék (und nicht erkennbare Theilchen von Insekten).

37. [7.] *Ó-Verbász*, 1899. **XI. 2.** — *Cyphon padi* L. (15), *Phyllobius oblongus* L. (1).

38. [35.] *Ó-Verbász*, 1899. **XI. 2.** — Növényi részek (Pflanzliche Theile).

39. [36.] *Komárom*, 1904. **XI. 12.** — *Uleiota planata* L. (1), és növényi részek (und vegetabilische Reste).

40. [37.] *Komárom*, 1904. **XI. 13.** — *Dorytomus melanophthalmus* PAYK. (10), *Idiocerus scurra* GERM. (18) és növényi részek (und vegetabilische Reste).

41. [38.] *Komárom*, 1904. **XI. 13.** — *Anthonomus rufus* GYLLH. (1), *Idiocerus scurra* GERM. (2) és növényi részek (und vegetabilische Reste).

42. [39.] *Komárom*, 1903. **XI. 16.** — *Dorytomus* sp. (3), *Pentatomidae* sp. (1) és növényi részek (und vegetabilische Reste).

43. [40.] *Komárom*, 1904. **XI. 20.** — *Dorytomus melanophthalmus* PAYK. (1), *Idiocerus scurra* GERM. (2) és apró rovar- és növényi részek (und kleine Reste von Insekten und Vegetabilien).

44. [41.] *Komárom*, 1904. **XI. 20.** — *Anthonomus* sp. (5), *Pentatomidae* sp. (1) és növényi részek (und vegetabilische Reste).

45. [21.] *Komárom*, 1903. **XI. 24.** — *Dory-*

tomus taeniatus F. (1), fel nem ismerhető lepke-báb (nicht erkennbare Schmetterlings-Puppe) és egy pókféle 5—6 példánya (und Reste von 5—6 Exemplaren einer Spinne).

46. [16.] *Komárom*, 1902. **XI. 30.** — Felismerhetetlen törzsek, közte rovarok testének apró klitindarabkái (Nicht erkennbare kleine Reste, darunter Klitinstückchen von Insekten).

47. [11.] *Ó-Szőny*, 1901. **XII. 4.** — *Helix*

Az ötven példányból származó gyomortalomban tehát a következő állatokat találtam:

sp. (1 juv.), *Anthribus variegatus* FOURCR. (25), *Muscidae* sp. (1), *Camponotus pubescens* F. (2).

48. [17.] *Komárom*, 1902. **XII. 18.** — Növényi részek. — Vegetabilische Reste.

49. [18.] *Komárom*, 1902. **XII. 26.** Növényi részek. — Vegetabilische Reste.

50. [42.] *Csákrár*, — — — *Philonthus* sp. (1), *Dorytomus melanophthalmus* PAYK. (1), *Idiocerus scurra* GERM. (1) és magrészeeskék (und Samentheilchen).

Im Mageninhalt von den untersuchten 50 Exemplaren fand ich also folgende Thiere:

A. Rovarok (*Insekten*).

a. Bogarak (*Coleoptera*).

Bembidium quadrimaculatum L. (2 esetben. — In 2 Fällen).

Agonum viduum MÜLL.

Dromius quadrimaculatus L.

Hygrotus inaequalis F.

Philonthus sp.

Uleiota planata L.

Aphodius finetarius L.

— *prodromus* Br.

Cyphon padi L.

Curculionidae sp.

Mylaeus rotundatus F.

Phyllobius sp. (6 eset. — 6 Fälle).

— *argentatus* L.

— *oblongus* L. (3 eset. — 3 Fälle).

Dorytomus sp. (6 eset. — 6 Fälle).

— *longimanus* FORST. (2 eset. — 2 Fälle).

— *tremulae* PAYK.

Dorytomus taeniatus F. (3 eset. — 3 Fälle).

— *affinis* PAYK.

— *melanophthalmus* PAYK. (8 eset.

— 8 Fälle).

Anthonomus sp. (5 eset. — 5. Fälle).

— *rufus* GYLLH.

Orchestes salicis L.

Magdalinus sp.

Anthribus variegatus FOURCR. (4 eset. — 4 Fälle).

Leptura sp. (lába. — Fuss).

Pachnephorus villosus DUFT.

Chaleoides splendens MARSH. (2 eset. — 2 Fälle).

Phyllotreta vittula REDTB.

— *nemorum* L.

Seymus rubromaculatus GOEZE.

b. Hártyásszárnyúak (*Hymenoptera*).

Hymenoptera sp.

Lasius niger L.

Camponotus sp.

— *vagus* Scop. (*pubescens* F.).

Vespa vulgaris L.

— *gallica* L. (2 eset. — 2 Fälle).

Apis mellifica L. (teje. — Kopf).

c. Legyek (*Diptera*)

Muscidae sp. (2 eset. — 2 Fälle).

d. Lepkék (*Lepidoptera*):

Hernyó — Raupe (2 eset. — 2 Fälle).

Báb — Puppe (3 eset. — 3 Fälle).

e. Egyenesszárnyúak (*Orthoptera*):

Tettix sp.

f. *Félszárnyúak (Hemiptera)*.

Pentatomidae sp. (4 eset. — 4 Fülle).
 Eurygaster maurus L. (2 eset. — 2 Fülle).
 Aelia acuminata L.
 Eusareoris melanocephalus F.

Capsidae sp.
 Phytocoris sp.
 Idiocerus scurra GERM. (8 eset. — 8 Fülle).

Felismerhetetlen apró rovar törmelék (6 eset).

Nicht erkennbare kleine Theilchen von Insekten (6 Fülle).

B. *Pókfélék (Arachnoidea)*.

Arachnidae sp. (7 eset. — 7 Fülle).

Epeira sp. (2 eset. — 2 Fülle).

C. *Csigák (Mollusca)*.

Helix sp. (fiatal példány. — Junges Exemplar).

Azonkívül 24 esetben apró növényi részek, többnyire magvak részeeskéi voltak a gyomortartalomban.

A szénezinke feletti jegyzék szerint tehát tényleg egyike a leghasznosabb madarainknak. Napközi kóborlása alatt szorgalmasan pusztítja a fákon tartózkodó különféle rovar, köztük nem egy igen kártékonyat is. Mint ilyeneket említhetjük a következőket: *Phyllobius oblongus* L., *Anthonomus rufus* GYLLH., *Orchestes salicis* L., *Phyllotreta vittula* REDT. és *nemorum* L. Egy esetben a mézelő méh fejét találtam a gyomortartalomban, ami már igen fontos, ez az egy eset azonban egyelőre nem jöhet tekintetbe, mert egy október 23-án eljuttatott példány gyomrában volt, tehát egy elmaradt, pusztulófélben levő méhről is lehetne szó. A nyári időből származó példányok gyomortartalmában sohse találtam méhet, darazsát azonban igen.

Növényi részek, többnyire különféle magvak maradványai, az összes eseteknek mintegy felében voltak találhatóak.

Ausserdem fanden sich in 24 Fällen kleine vegetabilische Reste, meist Theilchen von verschiedenen Samen.

Die Kohlmeise ist also nach obiger Liste thatsächlich ein sehr nützlicher Vogel. Auf seinen Streifzügen während des Tages vertilgt er fleissig die verschiedenen Insekten der Bäume, darunter auch einige sehr schädliche. Als solche können aufgeführt werden: *Phyllobius oblongus* L., *Anthonomus rufus* GYLLH., *Orchestes salicis* L., *Phyllotreta vittula* REDT. und *nemorum* L. In einem Falle fand sich der Kopf einer Honigbiene vor, was sehr zu beachten ist, dieser einzige Fall kann aber jetzt noch ausser Acht gelassen werden, da der Bienenkopf im Magen einer am 23. Oktober erlegten Kohlmeise sich vorfand, also von einer verspäteten oder verendenden Biene stammen konnte. Im Mageninhalt fand ich während des Sommers niemals Bienen, höchstens Wespen.

Vegetabilische Reste, meist Theilchen verschiedener Samenkörner, fanden sich beiläufig in der Hälfte sämmtlicher Fälle.

30. *Parus ater* LINN.

A fenyves czinke szintén hasznos. A fenyveseket járja, azokban pusztítja a bogárságot.

A megvizsgált kevés anyag a következő:

1. [8.] *Liptóújvár*, 1900. II. 18. — *Anthriscus variegatus* FOURCER. (1), *Arachnidae* sp. (1),

Die Tannenmeise ist ebenfalls nützlich. Sie durchsucht die Tannenwälder, aus welchen sie die Insekten vertilgt.

Das untersuchte wenige Material ist folgendes:

növényi részek és kaviesszemeeskék (Vegetabilische Reste und kleine Kieskörnerchen).

2. [3.] *Molna-Szeesöd*, 1897. **II. 25.** — *Lasius niger* L. (3), kaviesszemeeskék (Kieskörnchen).

3. [11.] *Molna-Szeesöd*, 1902. **II. 26.** — *Lasius niger* L. (5), *Aelia acuminata* L. (1).

4. [6.] — — 1898. **III. 9.** — *Phyllobius oblongus* L. (1), növényi részek és kaviesszemeeskék (vegetabilische Reste und Kieskörnchen).

5. [9.] *Feketevág*, 1900. **IV. 6.** — Felismerhetetlen apró rovarrészeeskék, egy meghatározhatatlan hernyó és apró kaviesszemek (Nicht erkennbare kleine Theilchen von Insekten, eine nicht bestimmbar Raupe und kleine Kieskörnchen).

A 10 madár gyomortartalmában tehát a következőket találtam:

6. [4.] *Molna-Szeesöd*, 1897. **IX. 12.** — *Phyllobius oblongus* L. (1), *Dorytomus* sp. (1), *Psylla* sp. (60).

7. [5.] *Molna-Szeesöd*, 1897. **XI. 14.** — *Lasius* sp. (1), *Psylla* sp. (40).

8. [1.] *Komárom*, 1904. **XI. 13.** — Kevés kaviés és növényi (magvak) részek. (Wenig Kiesel und Samenreste).

9. [2.] *Komárom*, 1904. **XI. 13.** — Felismerhetetlen apró növényi részek és rovarlárvák khitinrészei. (Nicht erkennbare kleine vegetabilische Reste und Chitintheilchen von Insektenlarven).

10. [7.] *Feketevág*, 1899. **XI. 24.** — Egy hernyó felismerhetetlen maradványai. (Nicht erkennbare Reste einer Raupe).

Im Mageninhalt von 10 Vögeln fand ich also Folgendes:

Rovarak (Insekten).

a) *Bogarak (Coleoptera):*

Phyllobius oblongus L. (2 eset — 2 Fülle).
Dorytomus sp.

Anthribus variegatus FOURCER.

b) *Hártyásszárnyúak (Hymenoptera):*

Lasius niger L. (2 eset — 2 Fülle).

Lasius sp.

c) *Lepkék (Lepidoptera):*

Felismerhetetlen hernyó (2 eset). — Nicht erkennbare Raupe (2 Fülle).

d) *Félszárnyúak (Hemiptera):*

Aelia acuminata L.

Psylla sp. (2 eset — 2 Fülle).

Azonkívül egy-egy esetben felismerhetetlen rovarok, illetőleg rovarlárva részei voltak a gyomortartalomban.

Ausserdem fanden sich im Mageninhalt in je einem Falle nicht erkennbare Insektenreste, d. i. Theile einer Insektenlarve.

Pókfélék (Arachnoidea):

Arachnidae sp.

4 esetben azonkívül növényi (főleg magvak) részek és 5 esetben apró kaviesszemeeskék voltak a gyomortartalomban.

In 4 Fällen waren ausserdem noch vegetabilische (hauptsächlich Samen) Reste und in 5 Fällen sehr kleine Kieskörnchen im Mageninhalt.

A fenyveszínke gyomortartalmának ezen szegény gyűjteménye alapján sokat nem követ-

Nach diesem nicht sehr reichlichen Material können wir über die Nahrung der Tannen-

keztethetünk, azt azonban már most is láthatjuk, hogy fenyveseinkben nem végez haszontalan munkát, mikor pl. csak egy kis Psyllidából 50 és 60 példány töltötte meg madarunk gyomrát a késő őszi szezonban.

meise nicht viel sagen, das eine kann aber festgestellt werden, dass unser Vogel in den Tannenwäldungen keine überflüssige Arbeit verrichtet, wo z. B. in später Herbstsaison 50 und 60 Exemplare einer Psyllidae sein Magen füllten.

31. *Parus palustris* LINN.

A barátczínege nyáron főleg rovarokkal táplálkozik, rovarokkal táplálja fiókáit is, később azonban a magevésre adja magát. Azáltal, hogy némely zöldségünk magvát sem kiméli meg, észrevehető kárt nem okoz, ez tehát hasznossága rovására nem írható.

A megvizsgált anyag a következő:

1. [8.] *Ó-Szőny*, 1902. I. 10. — *Anthrbus variegatus* FOURER. (15), növényi részek és kaviesszemek (vegetabilische Reste und Kieselkörnchen).
2. [2.] *Cs.-Somorja*, 1897. I. 19. — Növényi részek (vegetabilische Reste).
3. [11.] *Komárom*, 1904. I. 24. — Tökmag részecskék (Theilchen von Kürbisskernen).
4. [3.] *Cs.-Somorja*, 1897. II. 3. [5 péld. — 5 Exempl.] — Növényi részek (vegetabilische Reste).
5. [20.] *Keszegfalva*, 1905. II. 8. — Növényi részek (Vegetabilische Reste).
6. [9.] *Komárom*, 1902. II. 20. — Növényi részek (Vegetabilische Reste).
7. [21.] *Keszegfalva*, 1905. II. 23. — *Dorytomus taeniatus* F. (2), növényi részek (vegetabilische Reste).
8. [1.] *Cs.-Somorja*, 1896. III. 9. — *Lasius niger* L. (5), *Arachnidae* sp. (1).
9. [22.] *Keszegfalva*, 1905. III. 12. — *Dorytomus longimanus* FORST. (2) és *taeniatus* F. (8).
10. [23.] *Keszegfalva*, 1905. III. 12. — *Dorytomus taeniatus* F. (8), *Idiocerus senra* GERM. (1).
11. [24.] *Keszegfalva*, 1905. III. 26. — *Dorytomus affinis* PAYK. (4).
12. [4.] *Molna-Szecsöd*, 1897. V. 2. — *Lasius* sp. (1), *Arachnidae* sp. (1), növényi részek (vegetabilische Reste).
13. [5.] *Komárom* (Nagyapáli sziget), 1901. V. 28. — *Pentatomidae* sp. (nymphá) (1),

Die Sumpfmehse ernährt sich während des Sommers mit Insekten, auch die Brut wird damit gefüttert, später übergeht sie auf das Samenessen. Dadurch, dass die Sumpfmehse auch den Samen unserer Küchenpflanzen nicht verschmährt, verursacht sie keinen besonderen Schaden, was von ihrer Nützlichkeit also nichts wegnimmt.

Das untersuchte Material war folgendes:

- Rhopalotomus ater* L. (1), lepkebáb és 2 drb Chalcidida, mely utóbbiak valószínűleg a bábba kerültek a gyomorba (Schmetterlingspuppe und 2 Stück Chalcididen, die wahrscheinlich mit ersterer in den Magen gelangten).
14. [25.] *Keszegfalva*, 1905. VII. 21. — *Polydrusus coruscus* GERM. (3).
 15. [12.] *Komárom*, 1904. VIII. 21. — *Dorytomus longimanus* FORST. (1), *Anthrbus variegatus* FOURER. (10), növényi részek (Vegetabilische Reste).
 16. [13.] *Komárom*, 1904. VIII. 21. — Növényi részek és kaviesszemecskék (Vegetabilische Reste und Kieselkörnchen).
 17. [14.] *Komárom*, 1904. VIII. 21. — *Magdalinus* sp. (1), *Arachnidae* sp. (1), növényi részek (vegetabilische Reste).
 18. [10.] *Komárom*, 1902. IX. 27. — *Dorytomus* sp. (1), hernyó (Raupe) sp. (1).
 19. [15.] *Komárom*, 1904. X. 28. — Növényi részek (Vegetabilische Reste).
 20. [16.] *Komárom*, 1904. XI. 28. — *Dorytomus affinis* PAYK. (1), növényi részek (vegetabilische Reste).
 21. [17.] *Komárom*, 1904. XI. 13. — Növényi részek (Vegetabilische Reste).
 22. [6.] *Ó-Szőny*, 1901. XII. 2. — *Anthrbus variegatus* FOURER. (50) és növényi részek (und vegetabilische Reste).
 23. [7.] *Ó-Szőny*, 1901. — XII. 2. *Anthrbus variegatus* FOURER. (20) és növényi részek (und vegetabilische Reste).

24. [19.] *Komárom*, 1904. XII. 18. —
Dorytomus longimanus FÖRST. (1) és növényi
részek (und vegetabilische Reste).

25. [18.] *Usákvár*, — — — Sphaeridium

A barátczínege gyomortartalmában tehát a
következőket találtam:

scarabaeoides L. (1) és igen apró, felismer-
hetetlen rovarrészekék (und sehr kleine,
nicht erkennbare Theilchen von Insekten).

Im Mageninhalt der Sumpfwaise fand ich
also Folgendes:

A) *Rovarok (Insecta)*.

a. *Bogarak (Coleoptera)*:

Sphaeridium scarabaeoides L.

Polydrosus cornescens GERM.

Dorytomus longimanus FÖRST. (3 eset. — 3
Fälle).

— taeniatus F. (3 eset. — 3 Fälle).

Dorytomus affinis PAYK. (2 eset. — 2 Fälle).

— sp.

Magdalinus sp.

Anthribus variegatus FOURER. (4 eset. — 4
Fälle).

b. *Hártyásszárnyúak (Hymenoptera)*:

Chalcididae sp.

Lasius niger L.

Lasius sp.

c. *Lepkék (Lepidoptera)*:

Lepkebáb (sp.?)

Hernyó (sp.?)

d. *Félszárnyúak (Hemiptera)*:

Pentatonidae sp.

Rhopalotomus ater L.

Idiocerus scurra GERM.

Felismerhetetlen apró rovarrészek (1 eset).

Nicht erkennbare kleine Insektentheilchen
(1 Fall).

B) *Pókfélék (Arachnoidea)*.

Arachnidae sp. (3 eset. — 3 Fälle).

Azonkívül 17 esetben növényi részek és
két esetben apró kaviesszemek is voltak a
gyomortartalomban.

A barátczínege főleg a vizek környékét
járja be és így gyomortartalma is főleg a
fűzfák rovarvilágából kerül a nyári időszak-
ban. A különböző kártékony bogarak, hernyók
és félszárnyúak pusztítása hasznos volta mel-
lett bizonyít.

Ausserdem waren in 17 Fällen vegetabi-
lische Reste und in zwei Fällen kleine Kies-
körnchen im Mageninhalt.

Die Sumpfwaise jagt meist in der Umge-
bung der Wässer und so finden wir in der
Sommerzeit in ihrem Mageninhalt auch haupt-
sächlich Repräsentanten aus der Insektenwelt
der Weidenbäume. Die Vertilgung von ver-
schiedenen schädlichen Käfern, Raupen und
Halbflüglern bezeugt den Nutzen des Vogels
genügend.

32. *Parus coeruleus* LINN.

A kék czinege egyike a legfürgébb és leg-szorgalmasabb hasznos madarainknak, mely növényi anyagokat, magvakat csak mellesleg vesz fel, főtáplálékát a rovarok világa szolgáltatja.

A megvizsgált anyag a következő:

1. [18.] *Ó-Szőny*, 1902. I. 2. — Lepkebáb (Schmetterlingspuppe) (1) és növényi részek (mind vegetabilische Reste).

2. [19.] *Ó-Szőny*, 1902. I. 2. — *Anthribus variegatus* FOURER. (5). növényi részek (vegetabilische Reste).

3. [20.] *Ó-Szőny*, 1902. I. 2. — *Phyllobius oblongus* L. (1), *Anthribus variegatus* FOURER. (4).

4. [21.] *Komárom*, 1904. I. 7. — *Phyllobius oblongus* L. (1), *Baris lepidii* GERM. (1), *Phyllotreta nemorum* L. (1), *Longitarsus* sp. (1), *Lasius niger* L. (30), *Idiocerus scurra* GERM. (1).

5. [22.] *Komárom*, 1903. I. 9. — *Lasius niger* L. (3), növényi részek (vegetabilische Reste).

6. [23.] *Komárom*, 1904. I. 10. — Növényi részek (Vegetabilische Reste).

7. [2.] *Cs.-Somorja*, 1897. I. 16. — Növényi részek (Vegetabilische Reste).

8. [3.] *Cs.-Somorja*, 1897. I. 19. [2 drb. — 2 Exempl.] — *Haltica oleracea* L. (1), *Halyzia conglobata* L. (1), növényi részek (vegetabilische Reste).

9. [24.] *Komárom*, 1904. I. 24. — Növényi részek (Vegetabilische Reste).

10. [43.] *Komárom*, 1905. I. 31. — Növényi részek (Vegetabilische Reste).

11. [25.] *Komárom*, 1904. II. 1. — *Anthribus variegatus* FOURER. (5).

12. [44.] *Keszegfalu*, 1905. II. 5. — *Dorytomus taeniatus* F. (2), *Anthribus variegatus* FOURER. (2), *Phyllotreta nemorum* L. (1). *Arachnidae* sp. (3).

13. [45.] *Keszegfalu*, 1905. II. 5. — Növényi részek (Vegetabilische Reste).

14. [46.] *Ó-Verbász*, 1905. II. 6. — Növényi részek (Vegetabilische Reste).

15. [47.] *Keszegfalu*, 1905. II. 8. — *Lasius niger* L. (1), növényi részek (vegetabilische Reste).

16. [4.] *Cs.-Somorja*, 1897. II. 10. [2 drb.

Die Blauweise ist einer der lebhaftesten und fleissigsten nützlichen Vögel, die nur nebenbei vegetabilische Nahrung, Samen, aufnimmt, ihre Hauptnahrung bilden Vertreter der Insektenwelt.

Das untersuchte Material ist folgendes:

— 2 Expl.] — Lepkebáb (Schmetterlings-Puppe) (1), növényi részek (vegetabilische Reste).

17. [4.] *Ó-Verbász*, 1905. II. 10. — Növényi részek (Vegetabilische Reste).

18. [5.] *Cs.-Somorja*, 1897. II. 13. [7 drb. — 7 Expl.] — *Lasius* sp. (1), növényi részek (vegetabilische Reste).

19. [49.] *Ó-Verbász*, 1905. II. 16. — Lepkebáb (Schmetterlings-Puppe) (1), növényi részek (vegetabilische Reste).

20. [6.] *Molna-Szeesöd*, 1897. II. 23. — *Lasius niger* L. (8), *Idiocerus scurra* GERM. (1). hernyó (Raupe) spec? (1).

21. [7.] *Molna-Szeesöd*, 1897. II. 24. — *Lasius niger* L. (15), hernyó (Raupe) spec? (6).

22. [26.] *Ó-Verbász*, 1904. III. 1. *Anthribus variegatus* FOURER. (4).

23. [9.] *Szigetesép*, 1897. III. 25. — *Dorytomus affinis* PAYK. (2), *D. melanophthalmus* PAYK. (1).

24. [1.] *Cs.-Somorja*, 1896. III. 29. (3 drb. — 3 Expl.) — *Dorytomus melanophthalmus* PAYK. (3), *Phyllotreta cruciferae* GOEZE. (1).

25. [11.] *Feketerág*, 1900. IV. 6. — Növényi részek (Vegetabilische Reste).

26. [8.] *Molna-Szeesöd*, 1897. IV. 24. — *Arachnidae* sp. (1).

27. [50.] *Keszegfalu*, 1905. V. 21. — *Dorytomus melanophthalmus* PAYK. (3), hernyó (Raupe) (2), növényi részek (vegetabilische Reste).

28. [10.] *Molna-Szeesöd*, 1897. VII. 31. — *Apion pomonae* L. (1), *A. flavipes* F. (2), *Cassida chloris* SUFFR. (1), *Lasius niger* L. (10), *Arachnidae* sp. (1).

29. [17.] *Ó-Szőny*, 1901. IX. 10. — *Anthribus variegatus* FOURER. (28).

30. [27.] *Komárom*, 1904. IX. 30. — *Dorytomus longimanus* FORST. (2), *Psylliodes attenuata* KOCH. (1).

31. [28.] *Komárom*, 1904. X. 2. — *Dorytomus* sp. (1), növényi részek (vegetabilische Reste).

32. [29.] *Komárom*, 1904. X. 16. — Növényi részek (Vegetabilische Reste).

33. [30.] *Komárom*, 1904. X. 23. — *Dorytomus taeniatus* F. (2), *D. affinis* PAYK. (4), *Anthribus variegatus* FOURER. (5).

34. [31.] *Komárom*, 1904. X. 23. — *Anthribus variegatus* FOURER. (7).

35. [32.] *Komárom*, 1904. X. 23. — *Dorytomus melanophthalmus* PAYK. (2), *Anthribus variegatus* FOURER. (2).

36. [33.] *Komárom*, 1904. X. 29. — *Dorytomus melanophthalmus* PAYK. (2), *Anthribus variegatus* FOURER. (3).

37. [34.] *Komárom*, 1904. XI. 11. — *Dorytomus taeniatus* F. (3), *Anthonomus* sp. (1).

38. [35.] *Komárom*, 1904. XI. 16. — *Phyllobius oblongus* L. (3), *Lasius niger* L. (2), *Arachnidae* sp. (1).

39. [36.] *Komárom*, 1904. XI. 16. — *Anthribus variegatus* FOURER. (15).

40. [37.] *Komárom*, 1904. XI. 16. — Növényi részek (Vegetabilische Reste).

Az 50 példány gyomortartalmában tehát a következők voltak:

41. [38.] *Komárom*, 1904. XI. 30. — *Anthribus variegatus* FOURER. (5), növényi részek (vegetabilische Reste).

42. [16.] *Ó-Szőny*, 1901. XII. 4. — *Anthribus variegatus* FOURER. (6).

43. [39.] *Komárom*, 1904. XII. 7. — *Anthribus variegatus* FOURER. (30).

44. [40.] *Komárom*, 1904. XII. 7. — *Lasius niger* L. (1), növényi részek (vegetabilische Reste).

45. [12.] *Ó-Szőny*, 1901. XII. 11. — *Anthribus variegatus* FOURER. (50).

46. [13.] *Ó-Szőny*, 1901. XII. 11. — *Anthribus variegatus* FOURER. (40).

47. [14.] *Ó-Szőny*, 1901. XII. 11. — *Anthribus variegatus* FOURER. (20), *Lasius niger* L. (13).

48. [15.] *Ó-Szőny*, 1901. XII. 11. — *Anthribus variegatus* FOURER. (20).

49. [41.] *Komárom*, 1904. XII. 18. — *Dorytomus taeniatus* F. (3) növényi részek (vegetabilische Reste).

50. [42.] *Komárom*, 1904. XII. 28. — Növényi részek (Vegetabilische Reste).

Im Mageninhalt von 50 Exemplaren war also Folgendes:

Rovarok (Insecta).

a. Bogarak (Coleoptera).

Phyllobius oblongus L. (3 eset. — 3 Fülle).
Dorytomus longimanus FORST.
 — *taeniatus* F. (4 eset. — 4 Fülle).
 — *affinis* PAYK. (2 eset. — 2 Fülle).
 — *melanophthalmus* PAYK. (5 eset. — 5 Fülle).
 — sp.
Anthonomus sp.
Baris lepidii GERM.
Apion pomonae L.
 — *flavipes* F.

Anthribus variegatus FOURER. (18 eset. — 18 Fülle).
Haltica oleracea L.
Psylliodes attenuata KOCH.
Phyllotreta nemorum L. (2 eset. — 2 Fülle).
 — *cruciferae* GOEZE.
Longitarsus sp.
Cassida chloris SUFFR.
Halysia conglobata L.

b. Hártyásszárnyúak (Hymenoptera).

Lasius niger L. (9 eset. — 9 Fülle).

Lasius sp.

c. Lepkék (Lepidoptera).

Lepkebáb (Schmetterlingspuppe) (3 eset. — 3 Fülle).

Hernyó (Raupé) sp.? (3 eset. — 3 Fülle).

d. Felsőszárnyúak (Hemiptera):

Idiocerus senirra GERM. (2 eset. — 2 Fülle).

Pókfélék (*Arachnoidea*).

Arachnidae sp. (4 eset. — 4 Fülle).

Ezeket kivül 24 esetben növényi részek is voltak a rovarok mellett vagy egyedül a gyomortartalomban.

A mint fenti jegyzék mutatja, a kék ezinege egyike a leghasznosabb madarainknak, mert rovartáplálékát többnyire kártékony rovarok képezik, ott találjuk az ormányos bogarak közül pl. a *Phyllobius oblongus* L.-t, 4-féle *Dorytomus*-t, *Anthonomus*-t, *Apion pomonae* L. és *flavipes* F. és a levélbolhák közül a következők: *Psylliodes attenuata* KOCH, *Phyllotreta nemorum* L. és *cruciferae* GOEZE, *Longitarsus* sp. és *Cassida chloris* SUFFR. Nagyon fontos, hogy már a téli idényben (február) ott találjuk gyomortartalmában a hernyókat, ezeket tehát valószínűleg már fészükéből sze-degeti ki.

Ansserdem waren im Mageninhalt in 24 Fällen vegetabilische Reste zugegen und zwar theils neben Insekten, theils allein.

Wie aus obiger Zusammenstellung ersichtlich ist, ist die Blaumeise einer unserer nützlichsten Vögel, denn ihre Insektennahrung besteht hauptsächlich aus schädlichen Insekten, so finden wir z. B. von Rüsselkäfern folgende: *Phyllobius oblongus* L., 4 *Dorytomus*-Arten, *Anthonomus*, *Apion pomonae* L. und *flavipes* F., von Erdflöhen: *Psylliodes attenuata* KOCH, *Phyllotreta nemorum* L. und *cruciferae* GOEZE, *Longitarsus* sp. und einen Schildkäfer: *Cassida chloris* SUFFR. Sehr wichtig ist, dass wir schon in der Wintersaison (Februar) im Mageninhalt der Blaumeise Raupen finden, welche diese also wahrscheinlich schon aus den Raupennestern herausucht.

33. *Parus cristatus* LINN.

A búbos ezinege az irodalom szerint kiváló hasznos madár, mely a fenyveserdők rovar-ellenségeit nagyban pusztítja.

A megvizsgált anyag a következő:

1. [6]. *Molna-Szecsöd*, 1902. II. 15. — *Lasius niger* L. (1) és felismerhetetlen apró rovarrészecekék (und nicht erkennbare kleine Theilchen von Insekten).

2. [3]. *Liptó-Ujvár*, 1900. II. 24. — *Dorytomus* sp. (lába. — Fuss) és növényi részek und vegetabilische Reste).

3. [2]. *Paturnya*, 1899. II. 28. — *Dorytomus* sp. (3), *Aphanus* sp. (2).

A gyomortartalomban tehát a következő fajok voltak képviselve:

Die Schopfmehse ist nach der Literatur ein sehr nützlich Vogel, der die schädlichen Insekten des Nadelwaldes fleissig vertilgt.

Das untersuchte Material ist folgendes:

4. [1]. — — — 1898. III. 8. — *Camponotus vagus* Scop. (1).

5. [4.] *Liptóujvár*, 1900. IV. 18. — *Cantharidarum* sp. larva (1), *Epeira* sp. (1) és növényi részek (und vegetabilische Reste).

6. [5.] *Feketevág*, 1900. XI. 24. — *Camponotus ligniperdus* Scop. (1), Hernyó, faj?(1) (Raupé, Art?) és növényi részek (und vegetabilische Reste).

Im Mageninhalt waren also folgende Arten vertreten:

1. *Bogarak* (*Colcoptera*).

Dorytomus sp. (2 eset. — 2 Fülle).

Cantharidae sp. (larva).

2. *Hártyásszárnyúak* (*Hymenoptera*).

Lasius niger L.

Camponotus vagus Scop.

Camponotus ligniperdus F.

3. *Félszárnyúak (Hemiptera).*

Aphanus sp.

4. *Lepkék (Lepidoptera).*

Hernyó (spec.?)

5. *Pókfélék (Arachnidae).*

Epeira sp.

Azonkívül egy esetben felismerhetetlen apró rovarrészek és három esetben növényi részek voltak még a gyomortartalomban.

Ezen anyag nem gazdag, mindazonáltal az irodalmi adatokat eléggé megerősíti.

Ausserdem fanden sich im Mageninhalt in einem Falle nicht erkennbare kleine Theilchen von Insekten und in drei Fällen vegetabilische Reste.

Dies Material ist zwar gering, es bestärkt aber die literarischen Daten genug.

34. *Remiza pendalina* Linn.

A függő czinegéről CHERNEL* következőleg nyilatkozik: „A rovarvilág apró fajait, de a nádmagvakat is falatozza. Ha nem is számbavehetően hasznos madár gazdaságunkban, épp úgy ahogy sem káros, ezért érdekes voltánál fogva megérdemli oltalmunkat”.

A megvizsgált anyag a következő:

1. [3.] *Cs.-Somorja*, 1897. **IV. 3.** — *Lasius niger* L. (10), *Lygaeidae* sp. (1).
2. [5.] *Apahida*, 1898. **IV. 18.** — *Epeira* sp. (3).
3. [6.] *Komárom*, 1902. **IV. 19.** — *Lasius niger* L. (6), *Lepidoptera* sp. (1 hernyó. — 1 Raupé), *Arachnidae* sp. (1).
4. [4.] *Cs.-Somorja*, 1897. **IV. 21.** — *Lasius niger* L. (5).

A függő czinege 8 példányának gyomortartalmában tehát a következők voltak:

Über die Beutelmeise schreibt CHERNEL* folgendermassen: „Frisst die kleinen Arten der Insektenwelt, aber auch Schilfsamen. Wenn der Vogel auch nicht beachtenswerth nützlich ist, so ist er ebenso gar nicht schädlich, verdient also schon wegen seines Interesses unseren Schutz.

Das untersuchte Material ist folgendes:

5. [1.] *Cs.-Somorja*, 1896. **IV. 29.** — *Dorytomus* sp. (1) és növényi részek (und vegetabilische Reste).
6. [2.] *Cs.-Somorja*, 1896. **V. 27.** — [2 péld. — 2 Exempl.] — *Cerceris* sp. (1), *Camponotus vagus* Scop. (1), *Arachnidae* sp. (1).
7. [7.] *Keszegfalva*, 1905. **VI. 19.** — *Lepidoptera* sp. (4 apró hernyó. — 4 kleine Raupen).

Im Mageninhalt von 8 Stück Beutelmeisen fand sich also Folgendes.

1. *Bogarak (Coleoptera):**Dorytomus* sp.2. *Hártyásszárnyúak (Hymenoptera):**Cerceris* sp.*Lasius niger* Linn. (3 eset. — In 3 Fällen).*Camponotus vagus* Scop.

* Magyarország madarai. Budapest, 1899. II. köt. 690. lap.

* Magyarország madarai (= Die Vögel Ungarns). Budapest, 1899., II. Bd. p. 690.

3. *Lepkék (Lepidoptera).*

Hernyó — Raupe sp.? (2 eset. — 2 Fülle.)

4. *Félszárnyúak (Hemiptera):*

Lygaeidae sp.

5. *Pókfélék (Arachnoidea).*

Epeira sp.

Arachnidae sp. (2 eset. — 2 Fülle).

Ez az anyag szintén kevés ahhoz, hogy végkövetkeztetéseket vonjunk, mindazonáltal megállapíthatjuk, hogy a függő czinege káros rovarokat is fogyaszt, minő pl. a *Dorytomus*, a *Camponotus vagus* Scop. és a hernyók.

Dieses Material ist ebenfalls zu gering dazu, dass wir Schlussfolgerungen ziehen könnten, doch können wir feststellen, dass die Beutelmäuse auch schädliche Insekten, wie: *Dorytomus*, *Camponotus vagus* Scop. und Raupen vertilgt.

35. *Aegithalus caudatus* LINN.

Az őszapó szorgalmasan vizsgálgatja a fákat ágról-ágra és így az azokon előforduló rovarokat pusztítja. Az irodalom szerint tehát nagy hasznót hajt a gazdaságnak, különösen a gyümölcsösöknek.

A megvizsgált anyag a következő:

Die Schwanzmeise durchsucht die Bäume von Ast zu Ast sehr eifrig, wobei sie die dort befindlichen Insekten vertilgt. Der Literatur gemäss bringt sie der Wirthschaft viel Nutzen, hauptsächlich aber den Obstgärten.

Das untersuchte Material ist folgendes:

1. [23.] *Komárom*, 1904. I. 7. — *Chalcoides aurata* MARSH. (2), *Formica rufa* L. (3), *Lasius niger* L. (20), *Idiocerus scurra* GERM. (2).

2. [24.] *Komárom* 1904. I. 7. — *Idiocerus scurra* GERM. (1), *Arachnidae* sp. (1) és növényi részek (und vegetabilische Reste).

3. [2.] *Cs.-Somorja*, 1897. I. 16. — [5 drb. — 5 Exempl.] — *Dorytomus tremulae* PAYK. (3) és egyéb felismerhetetlen rovartörmelék (und andere kleine Reste von Insekten).

4. [37.] *Keszegfalv*, 1905. II. 8. — *Epeira* sp. (1) és növényi részek (und vegetabilische Reste)

5. [38.] *Keszegfalv*, 1905. II. 8. — *Dorytomus melanophthalmus* PAYK. (2) és növényi részek (und vegetabilische Reste).

6. [3.] *Molna-Szeesöd*, 1898. II. 10. — *Dorytomus rufulus* BED. (4), *Anthonomus* sp. (3), *Camponotus* sp. (1).

7. [39.] *Komárom*, 1905. II. 10. — *Dorytomus melanophthalmus* PAYK. (1), *Formica rufa* L. (20).

8. [40.] *Komárom*, 1905. II. 10. — *Dorytomus melanophthalmus* PAYK. (1), *Chaetocnema* sp. (1), *Lasius niger* L. (50).

9. [41.] *Komárom*, 1905. II. 10. — *Mylacus*

seminulum FABR. (2), *Dorytomus* sp. (1), *Formica rufa* L. (1) és apró felismerhetetlen rovartörmelék (und nicht erkennbare Reste von Insekten).

10. [42.] *Komárom*, 1905. II. 10. — *Phyllobius oblongus* L. (1), *Apion aeneum* FABR. (1) és felismerhetetlen apró rovartörmelék (und nicht erkennbare kleine Theilchen von Insekten).

11. [43.] *Komárom*, 1905. II. 10. — *Dorytomus melanophthalmus* PAYK. (1), felismerhetetlen rovartörmelék és növényi részek (Insekten und vegetabilische Reste).

12. [44.] *Komárom*, 1905. II. 10. — *Lasius alienus* FÖRST. (50).

13. [45.] *Komárom*, 1905. II. 10. — *Lasius alienus* FÖRST. (20), *Lasius niger* L. (30).

14. [4.] *Molnaszeesöd*, 1905. II. 15. — *Aphodius pusillus* HBST (3), *Anthonomus* sp. (2).

15. [22.] *Ó-Szőny*, 1902. II. 22. — Növényi részek (vegetabilische Reste).

16. [46.] *Keszegfalv*, 1905. II. 26. — *Dorytomus melanophthalmus* PAYK. (20), *Arachnidae* sp. (10).

17. [47.] *Keszegfalv*, 1905. II. 26. — *Dorytomus longimanus* FÖRST. (1), *D. melanoph-*

thalmus PAYK. (10), *Lasius niger* L. (10), Arachnidae sp. (4).

18. [48.] *Keszegfalu*, 1905. **II. 26.** — *Dorytomus melanophthalmus* PAYK. (1), *Idiocerus scurra* GERM. (1), Arachnidae sp. (8).

19. [49.] *Keszegfalu*, 1905. **II. 26.** — *Dorytomus melanophthalmus* PAYK. (15), Arachnidae sp. (1).

20. [50.] *Keszegfalu*, 1905. **III. 2.** — *Dorytomus melanophthalmus* PAYK. (12).

21. [51.] *Keszegfalu*, 1905. **III. 2.** — *Dorytomus tremulae* PAYK. (1), *D. melanophthalmus* PAYK. (10), Arachnidae sp. (1).

22. [52.] *Keszegfalu*, 1905. **III. 10.** — *Dorytomus melanophthalmus* PAYK. (15).

23. [53.] *Keszegfalu*, 1905. **III. 10.** — *Dorytomus melanophthalmus* PAYK. (20), Arachnidae sp. (4).

24. [54.] *Keszegfalu*, 1905. **III. 10.** — *Dorytomus melanophthalmus* PAYK. (3), *Idiocerus scurra* GERM. (1), Arachnidae sp. (2).

25. [55.] *Keszegfalu*, 1905. **III. 10.** — *Dorytomus melanophthalmus* PAYK. (10), Arachnidae sp. (10).

26. [56.] *Keszegfalu*, 1905. **III. 10.** — *Dorytomus melanophthalmus* PAYK. (4), Arachnidae sp. (10).

27. [57.] *Keszegfalu*, 1905. **III. 12.** — *Dorytomus melanophthalmus* PAYK. (10), Arachnidae sp. (15).

28. [1.] *Cs.-Somorja*, 1896. **III. 29.** [2 drb. — 2 Exempl.] — *Dorytomus melanophthalmus* PAYK. (8), *Idiocerus scurra* GERM. (2).

29. [25.] *Komárom*, 1904. **X. 6.** — *Dorytomus melanophthalmus* PAYK. (5).

30. [26.] *Komárom*, 1904. **X. 16.** — *Dorytomus melanophthalmus* PAYK. (4).

31. [27.] *Komárom*, 1904. **X. 21.** — *Dorytomus villosulus* GYLLH. (6).

32. [28.] *Komárom*, 1904. **XI. 11.** — *Dorytomus melanophthalmus* PAYK. (20), *Idiocerus scurra* GERM. (1).

33. [29.] *Komárom*, 1904. **XI. 11.** — *Dorytomus melanophthalmus* PAYK. (2), *Idiocerus scurra* GERM. (10).

34. [30.] *Komárom*, 1904. **XI. 16.** — *Dorytomus melanophthalmus* PAYK. (1), *Idiocerus scurra* GERM. (6).

35. [31.] *Komárom*, 1904. **XI. 16.** — *Dorytomus melanophthalmus* PAYK. (1), *Lasius alienus* FÖRST. (15), *Idiocerus scurra* GERM. (3).

36. [5.] *Békés-Csaba*, 1899. **XI. 19.** — *Dory-*

tomus melanophthalmus PAYK. (20), *Lasius fuliginosus* LATR. (50), Lepidoptera sp. hernyója (Raupe) (1), *Capsus* sp. (1).

37. [6.] *Feketerág*, 1899. **XI. 24.** — *Lasius niger* L. (10), *L. fuliginosus* LATR. (50).

38. [7.] *Ó-Szőny*, 1901. **XI. 26.** — Felismerhetetlen hernyó. — Nicht erkembare Raupe (2).

39. [8.] *Ó-Szőny*, 1901. **XI. 26.** — *Idiocerus scurra* GERM. (1) és növényi részek (und vegetabilische Reste).

40. [9.] *Ó-Szőny*, 1901. **XI. 26.** — *Lasius niger* L. (4).

41. [10.] *Ó-Szőny*, 1901. **XI. 26.** — Növényi részek. (Vegetabilische Reste).

42. [11.] *Ó-Szőny*, 1901. **XI. 29.** — *Lasius niger* L. (5) és növényi részek (und vegetabilische Reste).

43. [12.] *Ó-Szőny*, 1901. **XI. 29.** — *Lasius niger* LINN. (6), *L. alienus* FÖRST. (2) és növényi részek (und vegetabilische Reste).

44. [13.] *Ó-Szőny*, 1901. **XII. 2.** — *Lema cyanella* L. (2) és növényi részek (und vegetabilische Reste).

45. [14.] *Ó-Szőny*, 1901. **XII. 2.** — *Anthrribus variegatus* FOURER. (1) és növényi részek (und vegetabilische Reste).

46. [15.] *Ó-Szőny*, 1901. **XII. 4.** — *Dorytomus melanophthalmus* PAYK. (1) és növényi részek (und vegetabilische Reste).

47. [16.] *Ó-Szőny*, 1901. **XII. 4.** Növényi részek. (Vegetabilische Reste).

48. [17.] *Ó-Szőny*, 1901. **XII. 4.** — *Dorytomus melanophthalmus* PAYK. (2) és növényi részek (und vegetabilische Reste).

49. [18.] *Ó-Szőny*, 1901. **XII. 4.** — *Dorytomus melanophthalmus* PAYK. (3).

50. [19.] *Ó-Szőny*, 1901. **XII. 11.** — Növényi részek. (Vegetabilische Reste.)

51. [20.] *Ó-Szőny*, 1901. **XII. 11.** — Növényi részek. (Vegetabilische Reste.)

52. [21.] *Ó-Szőny*, 1901. **XII. 18.** — Növényi részek. (Vegetabilische Reste.)

53. [32.] *Komárom*, 1904. **XII. 18.** — *Dorytomus tremulae* PAYK. (1), *D. melanophthalmus* PAYK. (6), *Idiocerus scurra* GERM. (2).

54. [33.] *Komárom*, 1904. **XII. 18.** — *Dorytomus melanophthalmus* PAYK. (15).

55. [34.] *Komárom*, 1904. **XII. 18.** — *Dorytomus melanophthalmus* PAYK. (15), *Idiocerus scurra* GERM. (2).

56. [35.] *Komárom*, 1904. **XII. 18.** — Do-

rytomus melanophthalmus PAYK. (12), Lasius niger L. (20), Idiocerus scurra GERM. (1).

57. [36.] *Komárom*, 1904. XII. 18. — Dorytomus melanophthalmus PAYK. (10).

Az őszapó gyomortartalmában tehát a következőket találtam:

Im Mageninhalt der Schwanzmeise fand ich also Folgendes:

1. Bogarak (*Coleoptera*).

Aphoidus pusillus HBST.
Mylacus seminulum F.
Phyllobius oblongus L.
Dorytomus tremulae PAYK. (3 eset. — 3 Fülle.)
D. longimanus FORST.
D. melanophthalmus PAYK. (32 eset. — 32 Fülle.)
D. villosulus GYLLH.

D. rufulus BED.
D. sp. —
Anthonomus sp. (2 eset. — 2 Fülle.)
Apion aeneum F.
Anthribus variegatus FOURER.
Lema cyanella L.
Chalcoides aurata MARSH.
Chaetocnema sp.

2. Hártyásszárnyúak (*Hymenoptera*).

Camponotus sp.
Formica rufa L.
Lasius niger L. (9 eset. — 9 Fülle.)

L. alienus FÖRST. (4 eset. — 4 Fülle.)
L. fuliginosus LATR. (2 eset. — 2 Fülle.)

3. Lepkék (*Lepidoptera*).

Hernyó (Raupe) sp. (2 eset. — 2 Fülle.)

4. Félszárnyúak (*Hemiptera*).

Capsus sp.

Idiocerus scurra GERM. (13 eset. — 12 Fülle.)

5. Pókfélék (*Arachnoidea*).

Arachnidae sp. (11 eset. — 11. Fülle).

Epeira sp.

Azonkívül 4 esetben felismerhetetlen rovar-törmelék és 16 esetben növényi részek is voltak a gyomortartalomban.

Fenti jegyzék tehát az őszapó hasznosságát teljesen igazolja. Ott találjuk az ormányos bogarak sokaságát, köztük különösen a *Dorytomus melanophthalmus* PAYK. nevű fajt, mely az eseteknek több mint felénél meg volt található. Azonkívül néhány levélbogár (földi bolhák), különböző hangyák, hernyók és a kártékony *Idiocerus scurra* GERM. nevű kabócza is elég tekintélyes számban fordul elő.

Ausserdem fanden sich im Mageninhalt in 4 Fällen nicht bestimmbare kleine Theilchen von Insekten und in 16 Fällen vegetabilische Reste.

Wie nun aus obiger Liste hervorgeht, ist die Schwanzmeise thatsächlich sehr nützlich. Wir finden in deren Mageninhalt eine Anzahl von Rüsselkäfern, darunter hauptsächlich *Dorytomus melanophthalmus* PAYK., der in mehr als der Hälfte der Fälle zugegen war. Ausserdem einige Blattkäfer, Raupen und von der kleinen Zirpe *Idiocerus scurra* GERM. eine beträchtliche Anzahl von Exemplaren.